

מבט לכנסת

יוסי רוזנמן

עיתונאי ופעיל
חברתי בכנסת

זהירות! מערכת בחירות לפניך

ישראל מתקרבת למערכת בחירות מסוכנת במיוחד • מאבק שעלול לערער את יסודות האמון שעליהם נשענת הדמוקרטיה הישראלית • על פי מכלול הסימנים, ישראל מתקרבת לבחירות יצריות, מקוטבות ומסוכנות ברמה שלא הכרנו בעבר • מצד אחד ניצבת הקואליציה השלטת שבראשה עומד ראש הממשלה בנימין נתניהו, כמי שרואה בבחירות הקרובות קרב הישרדות אישי, פוליטי ומשפטי • עבור קבוצות הנהנות מהזרמות תקציביות חסרות תקדים - מדובר במאבק על כוח, מעמד ומשאבים • מצד שני ניצב ציבור גדול ההולך ומאבד אמון בממשלה ובדרכה - בעיניו, זו הנהגה שלא נטלה אחריות על מחדל ה-7 באוקטובר, העמיקה את השסע הפנימי, החלישה מוסדות ממלכתיים וכפגעה במעמדה של ישראל בעולם הדמוקרטי - עבור רבים, המשך כהונת הממשלה הנוכחית מהווה איום ממשי על אופייה ועתידה של המדינה

ניסיונות התערבות והשפעה על הבחירות. אך דווקא בשל עוצמתו של הארגון - חיוני להבטיח כי לא ייגרר - או ייתפס כמי שנגרר - אל תוך הזירה הפוליטית; בדמוקרטיה בריאה, מערכות הביטחון חייבות להישאר מחוץ למאבק המפלגתי. הן אינן יכולות להפוך לכלי שרת בידי המחנות הפוליטיים, לא מימין ולא משמאל.

שינוי כללי המשחק תוך כדי המשחק

המדאיג במיוחד הוא שלא מדובר רק בחששות תיאורטיים; לגד עינינו מתרבים הניסיונות לשנות את כללי המשחק הפוליטי תוך כדי תנועה. כך היה בניסיונות לערער על מינויים בוועדת הבחירות בטיעונים פוליטיים; כך ברעיונות לשנות את גיל ההצבעה חודשים ספורים לפני בחירות; כך גם ביוזמות להורדת אחוז החסימה, לשינוי שיטת הבחירה או להרחבת יכולת הממשלה להחליף ולמנות בכירים ללא מגננוני בקרה אפקטיביים. אפשר לדון בכל אחת מן ההצעות לגופה - לחלקן אולי יש היגיון עקרוני, אבל דמוקרטיה יציבה לא משנות את כללי המשחק ערב בחירות - ובוודאי לא כאשר כל שינוי נתפס כניסיון להטות את המגרש לטובת צד פוליטי מסוים; דווקא בתקופה כל כך רגישה, נדרשת זהירות כפולה ומכופלת.

בקטנה

האתגר הגדול של ישראל איננו רק לקיים בחירות - אלא לשמור על אמון הציבור בתוצאותיהן. דמוקרטיה איננה נמדדת רק בזכות הבחירה, אלא גם בנכונות לקבל הכרעה שלא תמיד נוחה למחנה שלך; ברגע שבו מחנות פוליטיים מפסיקים להאמין בלגיטימיות של מוסדות המדינה, של מערכת המשפט ושל הליך הבחירות עצמו - הדמוקרטיה מתחילה להתפורר מבפנים; לכן, דווקא עכשיו, האחריות הממלכתית צריכה לגבור על הפיתיון הפוליטי. חיזוק ועדת הבחירות, שמירה על עצמאות שומרי הסף והקפדה מוחלטת על ניטרליות של מערכות האכיפה והביטחון - אינם אינטרס של מחנה כזה או אחר - הם תנאי יסוד לשמירה על ישראל כמדינה דמוקרטית מתפקדת; הבחירות הבאות לא יכריעו רק מי יקים את הממשלה הבאה - הן עשויות להכריע גם האם נצליח לשמור על כללי המשחק עצמם.

כאשר שני מחנות כה גדולים משוכנעים שהפסד איננו רק כישלון פוליטי אלא אסון קיומי - הקרקע הופכת פורייה במיוחד לסוכני ה"כאוס", להסתה ולערעור יסודות המשחק הדמוקרטי.

ועדת הבחירות על הכוונת

במציאות כזו, תפקידה של ועדת הבחירות המרכזית הופך חשוב מאי פעם - זהו הגוף שאמור להבטיח הליך בחירות תקין, הוגן ואמין - תנאי בסיסי לקיומה של דמוקרטיה; אלא שהוועדה פועלת בתוך סביבה פוליטית רעילה במיוחד. מצד אחד עומד בראשה שופט בית המשפט העליון; מצד שני יושבים בה נציגי הסיעות הפוליטיות עצמן - בעלי אינטרסים מובהקים ולעיתים מנוגדים לחלוטין. לאורך השנים נוצר איזון עדין בין הפוליטיקה לסמכות המשפטית, אך בשנים האחרונות האיזון הזה נשחק בהתמדה; המתקפה המתמשכת נגד מערכת המשפט איננה מסתיימת בבית המשפט העליון או ביועצת המשפטית לממשלה. היא מכוונת גם אל עצם הלגיטימיות של כל גוף ממלכתי שעלול לעמוד בדרכם של האינטרסים הפוליטיים. כאשר מתנהל קמפיין מאורגן נגד שופטים, נגד שומרי סף ונגד מוסדות הפיקוח - נבנית מראש גם התשתית לערעור על תוצאות הבחירות עצמן.

זהו תהליך מסוכן במיוחד: ניסיון להחליש את השופטים במהלך המשחק עצמו ולא רק ניסיון לנצח עם כללי המשחק הקיימים.

המשטרה והשב"כ במבחן ממלכתי

לצד ועדת הבחירות, גם הגופים הביטחוניים יעמדו במוקד המבחן הדמוקרטי. משטרת ישראל אמורה להיות הערובה לקיום החוק והסדר בתקופת בחירות רגישה. אלא שהציבור הישראלי נחשף בשנתיים האחרונות לתהליך מדאיג של פוליטיזציה גוברת בתוך המשטרה, לצד פגיעה באמון הציבור בעצמאותה של המשטרה ובממלכתיותה. במדינה מקוטבת כל כך, כל חשש לאכיפה בררנית או להפעלת כוח משטרתי ממניעים פוליטיים עלול להצית משבר אמון עמוק.

גם לשירות הביטחון הכללי תפקיד רגיש במיוחד: הגנה על אישים ומוסדות, סיכול איומי סייבר והתמודדות עם